

держави, громадянського суспільства, реалізації суспільно-правової реформи, узаконення верховенства права в усіх сферах соціального буття.

5. Верховенство права і права людини є двома аспектами одного і того ж принципу – свободи жити в гідних людини умовах. Внаслідок цього верховенство права і права людини нерозривно пов'язані між собою.

1. Щодо забезпечення дії принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина, утвердження й забезпечення яких є головним обов'язком держави. Рішення Ради суддів України від 18.05.2018 р. № 22 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/vr022414-18>.

2. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу : навч. посіб. Київ : К.І.С., 2004. 260 с.

3. Report on the Rule of Law: Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session, Venice, 25–26 March 2011. Study №512/2009. Режим доступу: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-e).

Станіслав ВАСИЛЬЄВ

доцент кафедри історії
та суспільно-економічних дисциплін
Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(м. Харків, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ПОВНУ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ

Отримання повної загальної середньої освіти дитиною є гарантією працевлаштування, доступу до вищої освіти та подальшої успішної кар'єри. Правові засади доступу дитини до освіти закріплені у міжнародних нормативно-правових актах та українському законодавстві. Реалізація права дитини на освіту вимагає належного матеріального забезпечення, створення і забезпечення роботи закладів освіти, підготовки педагогічних працівників. Наведені аргументи обґрунтовують актуальність обраної теми дослідження.

Правові засади доступу дитини до загальної середньої освіти закріплені у Декларації прав дитини та Конвенції про права дитини, які ухвалені Організацією Об'єднаних Націй. Відповідно до ст. 28 Конвенції про права дитини держави-учасниці визнають право дитини на освіту. З метою поступового здійснення цього права на підставі рівних можливостей держави-учасниці запроваджують безплатну й обов'язкову початкову освіту. Також країни, які ратифікували Конвенцію, сприяють розвиткові різних форм середньої освіти, як загальної, так і професійної, забезпечують її

доступність для всіх дітей та вживають таких заходів, як введення безплатної освіти та надання у випадку необхідності фінансової допомоги [1]. Згідно зі ст. 7 Декларації прав дитини дитина має право на здобуття освіти, яка має бути безплатною та обов'язковою, щонайменше на початкових рівнях [2]. Отже, міжнародні нормативно-правові акти закріплюють право дитини на обов'язкову безкоштовну початкову освіту. Водночас термін «початкова освіта» не уточнюється та не визначається. Виникає питання про те, чи варто розуміти під терміном «початкова освіта» дошкільну освіту або також і повну загальну середню освіту, або середню освіту лише до певного віку? Зауважимо, що відповідно до ст. 4 Закону України «Про повну загальну середню освіту» початкова освіта є лише першим рівнем повної загальної середньої освіти. Також у законодавстві передбачені базовий та профільний рівні середньої освіти [3]. Таким чином, існує певна неузгодженість у термінології, яку використовують українські законодавчі акти у сфері освіти та міжнародні правові акти з прав дитини.

Право на безплатну повну загальну середню освіту закріплене у ст. 53 Конституції України. Згідно із нормами цієї статті держава забезпечує доступність і безплатність повної загальної середньої освіти, розвиток закладів освіти, надання пільг та стипендій учням та студентам [4]. Закріплені норми є базовими для правового регулювання у галузі освіти.

Більш детально правові засади доступу дітей до повної загальної середньої освіти встановлені у Законах України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту». Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про освіту» кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України [5]. Існує спеціальний порядок здобуття освіти неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі або взятими під варту, дітьми із особливими потребами. Одним із різновидів безплатної освіти є повна загальна середня освіта. Згідно із ч. 3 ст. 6 Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожній дитині незалежно від підстав її перебування в Україні гарантується безплатне здобуття у державних та комунальних закладах освіти повної загальної середньої освіти на кожному її рівні за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів один раз протягом життя [3]. Отже, на законодавчому рівні в Україні закріплено право дитини на безплатну повну загальну середню освіту, яка може бути надана один раз протягом життя. Відповідні норми містяться у Конституції України та галузевому освітньому законодавстві.

Разом із тим, закріплене право на доступ до безплатної загальної середньої освіти потребує належних гарантій для його реалізації. У Законі України «Про повну загальну середню освіту» встановлені норми щодо заборони дискримінації у сфері освіти, територіальної доступності закладів освіти, особливостей формування класів учнів. Вказані норми слугують

гарантіями доступу дітей до загальної середньої освіти. Водночас їх виконання потребує належного бюджетного фінансування. Перспективи вдосконалення правового регулювання у сфері загальної середньої освіти пов'язані не стільки із вдосконалення законодавчої бази, скільки із забезпеченням відповідного матеріального забезпечення закладів середньої освіти та педагогічних працівників.

1. Конвенція про права дитини : резолюція Генеральної асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 1990. № 1. Ст. 205.

2. Декларація прав дитини : резолюція Генеральної асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text.

3. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 31. Ст. 226.

4. Конституція України : Основний Закон України від 28 червня 1996 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

5. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38 – 39. Ст. 380.

Роман ГАВРІК

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова
(м. Хмельницький, Україна)

Надія ДЕМЧИК

викладач кафедри адміністративної
діяльності Національної академії
Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна),
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ПРО ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ПРИМУСОВОМУ ВИДВОРЕННЮ В ПРАКТИЦІ ПРИКОРДОННИХ ТА МІГРАЦІЙНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

У своїй діяльності відповідні службові особи, передусім органів охорони державного кордону, в тому числі і представники Державної міграційної служби України, стикаються з рядом проблем, пов'язаних із забезпеченням прав іноземців та осіб без громадянства, які підлягають